

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
ЗВО «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
РІВНЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ»**

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ

Т.О. Макух
«26» жовтня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

БК 2.5 ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

освітня програма	«Економіка»
освітнього рівня	бакалавр (перший рівень вищої освіти)
галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»

Обсяг, кредитів: 150 годин, 5 кредитів ЄКТС
Форма підсумкового контролю: залік, екзамен

Рівне 2023 рік

Робоча програма

«Підприємницька діяльність»

для студентів за галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

«26» жовтня 2023 року - с.

Розробники:

Рубан В.М. доцент кафедри «Економіки, обліку і фінансів» відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Рівненський інститут», кандидат економічних наук

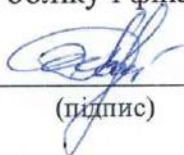
Викладачі:

Рубан В.М. доцент кафедри «Економіки, обліку і фінансів» відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Рівненський інститут», кандидат економічних наук

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри економіки, обліку і фінансів

Протокол від «26» жовтня 2023 року №2

Завідувач кафедри економіки, обліку і фінансів

(підпис)

(Макух Т.О.)

«26» жовтня 2023 року

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Економіка»

«26» жовтня 2023 року

Гарант освітньої програми

(підпис)

((Макух Т.О.))

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	20___/20___	20___/20___	20___/20___	20___/20___
Дата засідання кафедри				
№ протоколу				
Підпис завідувача кафедри				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу відокремленого структурного підрозділу ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» Рівненський інститут» за адресою: <https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=21852>

Робочу програму перевірено

_____ 20___ р.

Заступник директора _____

_____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Зміст

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	7
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	8
4.1. Анотація дисципліни.....	8
4.2. Структура навчальної дисципліни.....	9
4.2.1. Тематичний план.....	9
4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни.....	10
4.3. Форми організації занять.....	11
4.3.1. Теми семінарських занять.....	11
4.3.2. Теми практичних занять.....	11
4.3.3. Теми лабораторних занять.....	11
4.3.4. Індивідуальні завдання.....	11
4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота.....	12
4.3.6. Теми самостійної роботи студентів.....	12
5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	13
5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.....	13
5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально- пізнавальної діяльності.....	14
5.3. Інклюзивні методи навчання.....	14
6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	15
6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів	15
6.2. Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру.....	17
6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.4. Оцінка за екзамен: шкала оцінювання національна та ECTS.....	
6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS.....	18
6.6. Розподіл балів, які отримують студенти.....	18
6.7. Орієнтовний перелік питань до екзамену (заліку).....	20
7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	20
7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....	21
7.2. Глосарій (термінологічний словник).....	26
7.3. Рекомендована література.....	43
7.4. Інформаційні ресурси.....	44
8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	45

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вид дисципліни вибіркова	
	Спеціальність 051 «Економіка»	Цикл підготовки професійний	
Модулів – 1	Спеціалізація _____ (назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр	
Загальний обсяг годин – 150		7-8-й	7-8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 7 сем 1 год 8 сем 3 год самостійної роботи студента – 3		Лекції	
	28 год.	8	
	Практичні, семінарські		
	28 год.	6	
	Лабораторні		
	год.		
	Самостійна робота		
	94 год.	136	
Індивідуальні завдання: год.			
Вид семестрового контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60%

для заочної форми навчання – 19%

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування системи базових знань із організації, функціонування та правового регулювання підприємницької діяльності, а відтак формування підприємницького мислення. Вивчення основних теоретичних положень з організації підприємницької діяльності в Україні, отримання практичних навичок з вирішення актуальних питань, з якими може зіткнутися підприємець, економіст або менеджер у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Завдання: вивчення та дослідження закономірностей організації та розвитку підприємницької діяльності, аналіз законів та принципів функціонування підприємств, визначення ролі підприємництва у розвитку економічно-соціального, науково-технічного та інноваційного розвитку країни, формування у здобувачів чіткого уявлення про загальнотеоретичні засади підприємництва, цілісного бачення проблем підприємницької діяльності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- правові основи підприємницької діяльності;
- особливості оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності;
- методи економічного аналізу ефективності інвестиційних ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності;
- сутність та показники використання основного і оборотного капіталу суб'єктів підприємницької діяльності;
- методи аналізу і планування основних показників виробничо-фінансової діяльності суб'єктів підприємницької діяльності.

вміти:

- оцінювати рівень та шляхи підвищення ефективності використання ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності;
- визначати витрати підприємства та здійснювати аналіз беззбитковості діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- володіти інструментарієм планування і аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- оцінювати рівень та шляхи підвищення ефективності використання ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності;
- визначати витрати підприємства та здійснювати аналіз беззбитковості діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- володіти інструментарієм планування і аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Навчальна дисципліна «Підприємницька діяльність» спрямована на отримання здобувачами нових знань з теоретичних основ підприємницької діяльності, завдань, принципів та методів організації та проведення виробничого процесу та надання послуг; організації, планування і управління технічною підготовкою виробництва; управління виробничою потужністю підприємства; нормування праці, управління запасами, управління якістю продукції тощо.

Змістовий модуль 1. Сутність та правові засади підприємницької діяльності

Тема 1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві

Тема 2. Державне регулювання підприємництва

Тема 3. Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності

Тема 4. Види та організаційно-правові форми підприємництва

Тема 5. Моделі та способи підприємницької діяльності

Змістовий модуль 2. Організаційно-економічне забезпечення діяльності підприємництва в Україні

Тема 6. Підприємницька ідея, її джерела, методи пошуку та етапи реалізації

Тема 7. Планування підприємницької діяльності

Тема 8. Процеси створення та припинення підприємницької діяльності

Тема 9. Формування організаційної структури та управління підприємницькою діяльністю

Тема 10. Трудові та цивільно-правові відносини у підприємницькій діяльності

Тема 11. Організація виробничої діяльності у підприємстві

Тема 12. Фінансування підприємницької діяльності

Тема 13. Організація діяльності суб'єкта підприємництва

Тема 14. Системи оподаткування підприємницької діяльності

Тема 15. Маркетинг у підприємницькій діяльності

Тема 16. Підприємницькі ризики

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передують цій дисципліні:

«Політична економія», «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економіка підприємства», «Менеджмент».

Міжпредметні зв'язки: «Прогнозування соціально-економічних процесів», «Моделювання економіки», «Планування бізнесу», «Управління персоналом», «Корпоративна культура», «Поведінка споживача».

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
		л	сем	пр	лаб	інд			л	сем	пр	лаб	інд		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Змістовий модуль 1. Сутність та правові засади підприємницької діяльності															
Тема 1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві		1		1			4							4	АР: СР: ІР:
Тема 2. Державне регулювання підприємництва		1		1			6							6	АР: СР:
Тема 3. Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності		1		1			6							9	
Тема 4. Види та організаційно-правові форми підприємництва		1		1			6		2		2			9	
Тема 5. Моделі та способи підприємницької діяльності		2		2			6		2					9	
Разом за змістовим модулем 1		6		6			28		4		2			37	
Змістовий модуль 2. Організаційно-економічне забезпечення діяльності підприємництва в Україні															
Тема 6. Підприємницька ідея, її джерела, методи пошуку та етапи реалізації		2		2			6							9	АР: СР:
Тема 7. Планування підприємницької діяльності		2		2			6							9	АР: СР:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Тема 8. Процеси створення та припинення підприємницьк ої діяльності		2		2			6							9	
Тема 9. Формування організаційної структури та управління підприємницьк ою діяльністю		2		2			6		2		2			9	
Тема 10. Трудові та цивільно- правові відносини у підприємницькі й діяльності		2		2			6							9	
Тема 11. Організація виробничої діяльності у підприємництві		2		2			6							9	
Тема 12. Фінансування підприємницьк ої діяльності		2		2			6		2		2			9	
Тема 13. Організація діяльності суб'єкта підприємництва		2		2			6							9	
Тема 14. Системи оподаткування підприємницьк ої діяльності		2		2			6							9	
Тема 15. Маркетинг у підприємницькі й діяльності		2		2			6							9	
Тема 16. Підприємницьк і ризики		2		2			6							9	
Разом за змістовим модулем 2		22		22			66		4		4			9	
Усього годин		28		28			94		8		6			99	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни «Підприємницька діяльність»
Разом: 150 год., лекції – 28 год., практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 94 год.

Модулі	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2										
Назва модуля	Сутність та правові засади підприємницької діяльності					Організаційно-економічне забезпечення діяльності підприємництва в Україні										
Кількість балів за модуль	10 балів					32 балів										
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Теми лекцій	Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві	Державне регулювання підприємництва	Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності	Види та організаційно-правові форми підприємництва	Моделі та способи підприємницької діяльності	Підприємницька ідея, її джерела, методи пошуку та етапи реалізації	Планування підприємницької діяльності	Процеси створення та припинення підприємницької діяльності	Формування організаційної структури та управління підприємницькою діяльністю	Трудові та цивільно-правові відносини у підприємницькій діяльності	Організація виробничої діяльності у підприємстві	Фінансування підприємницької діяльності	Організація діяльності суб'єкта підприємництва	Системи оподаткування підприємницької діяльності	Маркетинг у підприємницькій діяльності	Підприємницькі ризики
Теми практичних занять	Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві	Державне регулювання підприємництва	Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності	Види та організаційно-правові форми підприємництва	Моделі та способи підприємницької діяльності	Підприємницька ідея, її джерела, методи пошуку та етапи реалізації	Планування підприємницької діяльності	Процеси створення та припинення підприємницької діяльності	Формування організаційної структури та управління підприємницькою діяльністю	Трудові та цивільно-правові відносини у підприємницькій діяльності	Організація діяльності у підприємстві	Фінансування підприємницької діяльності	Організація діяльності суб'єкта підприємництва	Системи оподаткування підприємницької діяльності	Маркетинг у підприємницькій діяльності	Підприємницькі ризики
Самостійна робота	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (18 балів)															
Підсумковий контроль	Залік (40 балів)															

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

4.3.2 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві	1
2	Тема 2. Державне регулювання підприємництва	1
3	Тема 3. Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності	1
4	Тема 4. Види та організаційно-правові форми підприємництва	1
5	Тема 5. Моделі та способи підприємницької діяльності	2
6	Тема 6. Підприємницька ідея, її джерела, методи пошуку та етапи реалізації	2
7	Тема 7. Планування підприємницької діяльності	2
8	Тема 8. Процеси створення та припинення підприємницької діяльності	2
9	Тема 9. Формування організаційної структури та управління підприємницькою діяльністю	2
10	Тема 10. Трудові та цивільно-правові відносини у підприємницькій діяльності	2
11	Тема 11. Організація виробничої діяльності у підприємстві	2
12	Тема 12. Фінансування підприємницької діяльності	2
13	Тема 13. Організація діяльності суб'єкта підприємництва	2
14	Тема 14. Системи оподаткування підприємницької діяльності	2
15	Тема 15. Маркетинг у підприємницькій діяльності	2
16	Тема 16. Підприємницькі ризики	2
Разом		28

4.3.3. Теми лабораторних занять

4.3.4. Індивідуальні завдання

Реферати виконуються студентами денної форми навчання, вони є результатом самостійного дослідження з обраної теми. При написанні реферату студент повинен показати вміння користуватися нормативними документами, літературними джерелами, узагальнювати матеріали, формулювати обґрунтовані висновки й пропозиції.

Написання реферату дає можливість студенту навчитися самостійно вести пошук та опрацьовувати інформаційні джерела, систематизувати та узагальнювати матеріали, виявляти проблеми, дискусійні питання, проводити аналіз, вносити пропозиції, робити висновки. Представлення реферату на семінарському занятті дозволяє студенту сформувати навички виступу перед аудиторією, аргументування і відстоювання власної точки зору, вміння відповідати на питання.

1. Підприємництво в Україні в сучасних умовах. Економічна сутність підприємницької діяльності.
2. Характеристика зовнішніх і внутрішніх чинників формування підприємницького середовища.

3. Сутність та концепція підприємництва. Сфери та типологія підприємницької діяльності. Визначення цілей, задач та політики підприємництва.
4. Стратегія і тактика підприємництва. Функціонування суб'єктів підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки.
5. Економіко-правові основи підприємницької діяльності. Юридичні вимоги до приватного підприємництва.
6. Власність - економічна основа підприємництва. Відносини власності, права власника. Регулювання підприємницької діяльності. Принципи підприємництва.
7. Юридичні обмеження на зайняття підприємницькою діяльністю. Законодавчі акти, які регламентують підприємницьку діяльність. Антимонопольне законодавство.
8. Ліцензування у підприємницькій діяльності. Загальні відомості про ліцензування.
9. Порядок одержання ліцензій. Порядок плати за видачу ліцензії, терміну дії та її анулювання.
10. Реєстраційні дії при створенні суб'єкта підприємницької діяльності.
11. Вибір організаційно-правової форми суб'єктів підприємницької діяльності та організаційної структури управління. Типова схема створення суб'єктів підприємницької діяльності.
12. Засновницькі документи та їх підготовка. Сутність та основні розділи установчого договору. Статутний фонд і порядок його формування. Статут підприємства.
13. Державна реєстрація. Державна реєстрація фізичної особи-підприємця. Державна реєстрація юридичної особи для здійснення підприємницької діяльності.
14. Припинення діяльності підприємства та його ліквідація. Статут підприємства. Відкриття банківського рахунку.
15. Сутність підприємницького лідерства в хаотичному бізнес-середовищі, особистісні якості підприємця.
16. Економічна сутність поняття «лідерство». Особливості майстерності підприємницького лідерства. Сучасні теорії лідерства. □ Класифікація, функції, тенденції розвитку лідерства в підприємстві
17. Принципи і стилі лідерства у підприємницькій діяльності. Особистісні якості підприємця. Підприємливість як важлива риса підприємця. Відповідальність за результати підприємницької діяльності.
18. Планування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності.
19. Дослідження кон'юнктури ринку. SWOT-аналіз. Принципи планування, методи планування діяльності підприємства. Класифікація та структура планів, бізнес-планування.
20. Пошук та вибір ідеї для бізнесу. Оцінка конкурентоспроможності бізнес-ідеї. Робота над планом реалізації бізнес-ідеї.

21. Фінансові ресурси та державна підтримка розвитку бізнесу. Фінансові труднощі розвитку підприємництва в Україні. Державна підтримка бізнесу.
22. Інформаційне забезпечення. Фінансово-кредитна підтримка підприємницької діяльності.
23. Підприємницький капітал: сутність і складові елементи. Стартовий капітал як обов'язкова умова здійснення підприємництва. Економічна й елементна структура підприємницького капіталу. .
24. Формування початкового підприємницького капіталу. Варіанти формування окремих елементів капіталу. Схема розрахунків необхідного розміру підприємницького капіталу.
25. Джерела формування підприємницького капіталу. Вибір і обґрунтування найбільш прийнятних способів формування стартового капіталу. Управління процесами ефективності використання підприємницького капіталу.
26. Система оподаткування. Розрахунок суми податків і зборів.
27. Економічна сутність малого підприємництва. Місце і роль малого підприємництва в економіці. Функції малого підприємництва.
28. Переваги та недоліки малого підприємництва. Фактори, що впливають на нестійкість підприємництва.
29. Проблеми розвитку підприємництва в Україні. Сучасні інструменти розвитку бізнесу.
30. Інституціональні основи соціального підприємництва. Організаційно-правові форми соціального підприємництва.
31. Соціальні підприємницькі ідеї та проекти. Фінансове забезпечення соціального підприємництва.
32. Підприємництво в сфері послуг як характерна риса економічного розвитку суспільства. Формування підприємницьких структур в сфері послуг.
33. Державне регулювання підприємницької діяльності в сфері послуг. Стратегії розвитку підприємництва в сфері послуг.
34. Механізм досягнення підприємницького успіху. Ефективність підприємництва в сфері послуг.
35. Ринок та конкуренція в системі підприємництва. Економічна сутність конкурентних переваг підприємства.
36. Особливості конкурентних відносин в Україні. Формування конкурентних переваг та підвищення конкурентоспроможності.
37. Ризики у підприємницькій діяльності. Класифікація ризиків.
38. Функціонування бізнесу в умовах невизначеності та ризику. Методи оцінки ризиків. Методи управління ризиками.
39. Сутнісна характеристика інновацій. Формування інноваційних ідей.
40. Сучасні стартапи. Шляхи та форми реалізації інноваційних бізнес-ідей.
41. Інноваційне підприємництво.
42. Основні передумови та етапи започаткування власного стартапу.
43. Оцінка результатів підприємницької діяльності.

44. Формування прибутків та рентабельність у підприємницькій діяльності. Аналіз беззбитковості підприємницької діяльності. Визначення рівня беззбитковості.

45. Аналіз впливу структурних змін: зміна структури обсягу продаж, зміна структури витрат на результати підприємницької діяльності.

Крім того, індивідуальні завдання складаються з розв'язку задач, контрольної роботи, складання тестових завдань та за бажанням студентів - написанням та опублікуванням під керівництвом викладача тез доповідей на наукову конференцію або наукових статей.

4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

4.3.6. Теми самостійної роботи студентів

Самостійна робота студентів передбачає опрацювання тем, виконання завдань, задач, тестів з навчальної дисципліни відповідно методичним рекомендаціям до виконання самостійної роботи з «Підприємницької діяльності» що є невід'ємною частиною навчального курсу.

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Форми контролю	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль 1. Сутність та правові засади підприємницької діяльності			
Тема 1. Зміст підприємницької діяльності. Місце підприємництва в суспільстві	Індивідуальне завдання		I
Тема 2. Державне регулювання підприємництва	Індивідуальне завдання		I
Тема 3. Зовнішнє середовище функціонування суб'єкта підприємницької діяльності	Індивідуальне завдання		II
Тема 4. Види та організаційно-правові форми підприємництва	Індивідуальне завдання		III
Тема 5. Моделі та способи підприємницької діяльності	Індивідуальне завдання		IV
Змістовий модуль 2. Організаційно-економічне забезпечення діяльності підприємництва в Україні			
Тема 6. Підприємницька ідея, її джерела, методи пошуку та етапи реалізації	Індивідуальне завдання		V

Тема 7. Планування підприємницької діяльності	Індивідуальне завдання		VI
Тема 8. Процеси створення та припинення підприємницької діяльності	Індивідуальне завдання		VII
Тема 9. Формування організаційної структури та управління підприємницькою діяльністю	Індивідуальне завдання		IIIХ
Тема 10. Трудові та цивільно-правові відносини у підприємницькій діяльності	Індивідуальне завдання		IX
Тема 11. Організація виробничої діяльності у підприємстві	Індивідуальне завдання		X
Тема 12. Фінансування підприємницької діяльності	Індивідуальне завдання		XI
Тема 13. Організація діяльності суб'єкта підприємництва	Індивідуальне завдання		XII
Тема 14. Системи оподаткування підприємницької діяльності	Індивідуальне завдання		XIII
Тема 15. Маркетинг у підприємницькій діяльності	Індивідуальне завдання		XIV
Тема 16. Підприємницькі ризики	Індивідуальне завдання		XV
<i>Всього: 94 год.</i>	<i>Всього: 40 балів</i>		
Разом за семестр: 94 год.	Разом за семестр: 40 балів		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: вправи.

За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання

індивідуальних навчальних проєктів.

5.1. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, лекції-дискусії, робота в малих групах, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, банки візуального супроводу.

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається.

Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

5.2. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод "вибуху", метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою.

Вона складається з 2-х модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою.

	Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів/аспірантів упродовж семестру

Вид діяльності студента / аспіранта	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль ...		Модуль n	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов’язкові							
1.1. Відвідування лекцій	1						
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять	1						
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	10						
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10						
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	10						
1.6. Виконання модульної роботи	25						
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	30						
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за обов’язкові види роботи: 50							
II. Вибіркові							
Виконання завдань для самостійного опрацювання							
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5						
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5						
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5						
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	10						
2.5. Участь у науковій студентській конференції	5						
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	5						
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10							
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60							

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;

- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60 та більше	відмінно	5	A	відмінно
45 – 53	добре	4	BC	добре
36 – 44	задовільно	3	DE	задовільно
21 – 35	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 20		2	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6.5. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	
		екзамен	залік		
90 – 100	відмінно	5	зараховано	A	відмінно
82 – 89	добре	4		B	добре (дуже добре)
75 – 81	добре	4		C	добре
64 – 74	задовільно	3		D	задовільно
60 – 63	задовільно	3		E	задовільно (достатньо)
35 – 59	незадовільно	2	не зараховано	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

1 – 34	<i>незадовільно</i>	2		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>
---------------	---------------------	----------	--	----------	---

6.6. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота									Разом	Залік	Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	не більше 60	не більше 40	не більше 100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

6.7. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Назвіть основні фонди підприємства.
2. Вкажіть структуру капітальних вкладень підприємства.
3. Охарактеризуйте виробничий персонал підприємства.
4. Які існують категорії працівників.
5. Окреслите валовий оборот підприємства.
6. Фінансові ресурси підприємства: процес формування та використання.
7. Реалізована продукція підприємства.
8. Визначте поняття терміну «підприємець», «підприємництво» з точки зору еволюційного підходу?
9. Що таке підприємництво згідно з чинним законодавством України?
10. Розкрийте зміст підприємництва як особливої форми економічної активності.
11. Які цілі має підприємницька діяльність?
12. Охарактеризуйте підприємництво як певний стиль і тип господарської поведінки.
13. Перерахуйте функції підприємницької діяльності.
14. Назвіть основні рушійні сили розвитку підприємництва.
15. Назвіть суб'єкти підприємницької діяльності.
16. Які категорії громадян не допускаються до підприємницької діяльності згідно з чинним законодавством України?
17. Перерахуйте об'єкти підприємницької діяльності.
18. Яку роль відіграє підприємництво в суспільстві?
19. Які тенденції спостерігаються у розвитку підприємництва в Україні?
20. Поясніть функції та роль малого підприємництва в суспільстві.
21. Які переваги та недоліки притаманні малим підприємствам?
22. Які права мають суб'єкти підприємницької діяльності? Які права гарантуються з боку держави?
23. Що таке підприємницька ідея? Назвіть її складові.

24. Які існують теорії мотивації трудової діяльності? Поясніть їхній зв'язок з підприємництвом.
25. Перерахуйте ділові якості сучасного підприємця.
26. Назвіть основні види підприємницької діяльності. Які критерії (фактори) необхідно враховувати при виборі найбільш прийняттого виду підприємництва?
27. Охарактеризуйте форми та види виробничої підприємницької діяльності.
28. Побудуйте загальну схему виробничого підприємництва та поясніть механізм відносин між учасниками.
29. Чим обумовлена необхідність розвитку інноваційного підприємництва в Україні?
30. Які тенденції спостерігаються у розвитку інноваційного підприємництва у країнах з розвинутими ринковими відносинами?
31. Визначте фактори, які впливають на розвиток інноваційного підприємництва.
32. Дайте визначення комерційного підприємництва. Яку роль відіграє комерція в активізації економічних процесів?
33. Назвіть основні функції (елементи) комерційної діяльності торговельних підприємств.
34. Які Ви можете запропонувати напрямки розвитку підприємництва у сфері торгівлі України?
35. У чому полягають переваги франчайзингу?
36. Для чого потрібні посередники? Назвіть та охарактеризуйте види посередників.
37. Хто такий мерчандайзер і які функції він виконує?
38. Що дає підприємцям використання послуг консультантів?
39. Сутність та особливості інжинірингу як виду підприємництва.
40. Що таке підприємницьке середовище, внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства?
41. Назвіть фактори мікро- та макросередовища підприємства.
42. Яке місце посідає підприємець у внутрішньому середовищі фірми?
43. Перерахуйте фактори середовища підприємства за такими ознаками: залежність від ступеня впливу, характеру дії, ролі у створенні підприємницького клімату.
44. Як впливає на підприємництво податкова політика держави?
45. Які функції виконує держава як основний фактор зовнішнього середовища бізнесу? Назвіть функції держави стосовно підприємництва.
46. Назвіть мету, принципи та пріоритети державної політики розвитку малого підприємництва.
47. Визначте основні напрями державної політики розвитку малого підприємництва в Україні.
48. Як здійснюється державна підтримка фермерських господарств?
49. Розкрийте напрями державної підтримки молодіжного підприємництва.
50. Обґрунтуйте необхідність державного регулювання підприємництва.

51. За допомогою яких інструментів може здійснюватись державний вплив на підприємців?
52. Визначте напрями державного регулювання підприємництва.
53. Що таке підприємницький ризик? Назвіть типові види ризиків.
54. Які втрати можуть мати місце у підприємницькій діяльності?
55. Назвіть та охарактеризуйте зони ризику.
56. Назвіть сучасні морально-етичні норми цивілізованого підприємця.
57. Перед якими соціальними групами, суб'єктами несе відповідальність підприємництво?
58. Які етичні проблеми існують у підприємницькій діяльності?
59. Які права мають споживачі? У яких випадках підприємці несуть відповідальність при порушенні законодавства про захист прав споживачів?
60. Які переваги та недоліки має індивідуальне підприємництво, товариство, об'єднання підприємств?
61. Які фактори (критерії) слід брати до уваги при виборі найбільш прийнятної організаційно-правової форми підприємництва?
62. Дайте класифікацію видів підприємств відповідно до Господарського кодексу України.
63. Чим відрізняється унітарне підприємство від корпоративного?
64. Охарактеризуйте види господарських товариств в Україні.
65. Як можна класифікувати об'єднання підприємств залежно від порядку заснування?
66. Які форми об'єднань підприємств функціонують на ринку України? Визначте риси, притаманні їм.
67. Вкажіть послідовність етапів створення підприємства.
68. Дайте поняття бізнес-плану та обґрунтуйте необхідність його складання. Для кого розробляється цей документ?
69. Які можливі способи розробки бізнес-плану?
70. Розкрийте структуру та зміст типових розділів бізнес-плану.
71. Що таке точка беззбитковості і як її розрахувати?
72. Поясніть структуру засновницького договору, статуту.
73. Визначте сутність статутного фонду та порядок його формування.
74. Які документи необхідно надати для державної реєстрації новостворюваного підприємства?
75. Які документи необхідні при державній реєстрації громадянина, що має намір здійснювати підприємницьку діяльність без створення юридичної особи?
76. У яких випадках передбачається перереєстрація та скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності?
77. Які документи надаються при відкритті рахунку для формування статутного фонду господарського товариства?
78. Назвіть документи, необхідні при відкритті поточного рахунку у банку для новостворюваного підприємства?
79. Які кредити можуть надавати банки підприємцям?

80. Що таке ліцензія? Вкажіть, які відомості містяться у цьому документі.
81. Перелічіть види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.
82. Які документи подаються для одержання ліцензії?
83. Що таке торговий патент? Вкажіть, які відомості містяться у цьому документі.
84. Які види діяльності підлягають патентуванню?
85. Що є підставою для придбання торгового патенту? У яких випадках видається пільговий торговий патент?
86. Що включає в себе реалізована продукція?
87. Як визначається чистий приведений дохід?
88. Чим визначається загальна структура підприємства?
89. Про що свідчить той факт, коли темпи росту матеріальних витрат більші, ніж темпи росту товарної продукції?
90. Що мається на увазі під «сертифікатом продукції»?
91. Що належить до технічних шляхів підвищення якості продукції?
92. Як визначається собівартість продукції?
93. Охарактеризуйте процес формування і використання фінансових ресурсів підприємства.
94. Послідовність припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця.
95. Що входить до складу капітальних вкладень?
96. Перерахуйте переваги та недоліки функціональної організаційної структури управління підприємством.
97. Перерахуйте переваги та недоліки лінійної організації структури управління підприємством.
98. На які обліки необхідно стати підприємцю?
99. Де підприємець отримує дозвіл на печатки і штампи?
100. Що обов'язково повинно зазначатися на печатці підприємця?

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. опорний конспект лекцій
2. методичні вказівки
3. запитання і завдання до заліку

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю

7.2. Глосарій (термінологічний словник)

Автократичний (авторитарний) стиль управління — вплив на підлеглих, оснований на беззаперечному підпорядкуванні одній особі. Характеризується надмірною

централізацією необмеженої і безконтрольної влади, домаганням авторитету і повною відсутністю демократії.

Агент – **це** особа, яка діє від імені і в інтересах виробника або покупця (споживача).

Адаптація – пристосування до умов діяльності.

Адаптивна структура – організаційна структура, що дозволяє гнучко реагувати на зміни в оточуючому середовищі і тим самим принципово відрізняється від бюрократичної структури.

Адміністративні (організаційно-розпорядчі) методи управління – безпосередній вплив на колектив за допомогою наказів, розпоряджень та інших службових документів і дій.

Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Активи оборотні – це грошові кошти та їхні еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом не більше як дванадцяти місяців від дати балансу. До оборотних активів належать *запаси* (виробничі запаси, тварини на вирощуванні та відгодівлі, незавершене виробництво, готова продукція), а *також кошти, розрахунки та інші активи* (векселі одержані, дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, дебіторська заборгованість за виданими авансами, дебіторська заборгованість із нарахованих доходів, дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків, інша поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їхні еквіваленти, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів).

Акціонерне товариство – це господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

Акція – це вид цінних паперів, що засвідчує пайову участь у статутному фонді товариства і дає її власнику певні корпоративні права. Акції поділяються *за типами* на іменні та на пред'явника, *за категоріями* на прості та привілейовані, *за формами випуску* на випущені у документарній формі та випущені у бездокументарній формі.

Альтернативні рішення в управлінні – управлінські рішення, в основі яких лежить вибір однієї з двох або кількості можливостей (варіантів).

Амортизація – це систематичний розподіл вартості, що амортизується, необоротних активів протягом строку їхнього корисного використання (експлуатації).

Аналіз ринку – це комплекс дій, спрямованих на найбільш повне дослідження процесів, що відбуваються у сфері товарного обігу та факторів, які впливають на формування попиту і пропозиції, визначають економічні відносини між виробниками і покупцями.

Асоціація – договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

Аукціонатор – це особа, яка передає товар аукціоністу за договором для його подальшої реалізації на аукціоні згідно з умовами договору та правилами аукціону.

Аукціонери – це потенційні покупці, які беруть участь в аукціоні.

Аукціоніст – посередник, який організує та проводить аукціонну торгівлю.

Аукціонна торгівля – спосіб продажу товарів, які мають індивідуальні властивості, з публічного торгу у заздалегідь встановлений час та у визначеному місці.

Багатонаціональна компанія – це фірма, капітал якої належить підприємцям з декількох країн.

Банк підприємницьких ідей – це перелік того, що могло б скласти при необхідності потенційні невикористані можливості підприємницької діяльності (у сферах, напрямках бізнесу)

Безкоштовно працюючі члени сім'ї – це особи, які працюють без оплати на сімейному підприємстві, яке очолює родич, який проживає у тому ж домашньому господарстві (якщо ця діяльність належить до економічної).

Безробітні (за методологією МОП) – особи у віці 15 – 70 років (зареєстровані та незареєстровані в Державній службі зайнятості), які одночасно відповідають трьом умовам: не мали роботи (прибуткового заняття); шукали роботу або намагалися організувати власну справу протягом обстежуваного тижня; готові приступити до роботи протягом наступних двох тижнів. До категорії безробітних також відносять осіб, які: приступають до роботи протягом найближчих двох тижнів; знайшли, чекають відповіді; зареєстровані в службі зайнятості як ті, хто шукає роботу; навчаються за направленням служби зайнятості.

Безробіття економічне – це вид безробіття, який спричиняється кон'юктурою ринку праці, недостатнім попитом на товари і послуги і веде до згортання виробництва звільнення працівників. Цей вид безробіття зникає в період зростання виробництва.

Безробіття зареєстроване – це чисельність безробітних, зареєстрована в Державній службі зайнятості. Згідно з законом України «Про зайнятість населення» безробітними можуть бути визначені працездатні громадяни працездатного віку, які з незалежних від них причин не мають заробітку або інших передбачених чинним законодавством доходів, через брак підходящої роботи, зареєстровані в Державній службі зайнятості, справді шукають роботу та здатні приступити до праці.

Безробіття інституційне – це складова частина фрикційного безробіття, пов'язана з тим, що іноді надмірні соціальні виплати, запровадження гарантованого мінімуму заробітної плати, недосконалість податкової системи тощо призводять до того, що деяка частина працездатного населення не поспішає працевлаштовуватися, збільшуючи тим самим загальну кількість безробітних.

Безробіття маржинальне – це безробіття слабо захищеного населення. Сюди відносяться молодь, жінки з малими дітьми.

Безробіття структурне – це вид безробіття, який виникає під впливом структурних диспропорцій на ринку праці, тобто, коли внаслідок технологічних та структурних змін суспільного виробництва з'являються невідповідності між попитом і пропозицією робочої сили за професією, кваліфікацією, географічними та іншими ознаками.

Безробіття технологічне – це вид безробіття, який виникає внаслідок переходу до нових поколінь техніки, технології, коли частина ручних робіт стає меншою, а нові технології потребують більш високого рівня кваліфікації і перепрофілювання працівників.

Безробіття фрикційне – це вид безробіття, що стосується тих осіб, які не працюють у зв'язку із добровільною зміною місця роботи у зв'язку із незадоволенням рівнем заробітної плати, умовами праці, місцем проживання тощо. Безробіття пов'язане із пошуками чи очікуванням роботи, є відносно короткочасним. Кожна з осіб, що шукають роботу, перебуває на ринку праці в середньому не більше одного місяця. Але ж частка їх у загальній кількості безробітних може бути досить значною.

Безробіття циклічне – це вид безробіття, який виникає внаслідок циклічного спаду виробництва і є результатом зниження сукупного попиту на робочу силу. Коли сукупний попит на товари та послуги зменшується, зайнятість теж скорочується, а безробіття зростає. З цієї причини циклічне безробіття іноді називають безробіттям, пов'язаним із Дефіцитом попиту.

Бізнес – це діяльність, спрямована на отримання прибутку шляхом створення та реалізації певної продукції, робіт чи послуг.

Бізнес-інкубатори – це центри підтримки для початківців, що надають суб'єктам ринку юридичні, консалтингові, інформаційні послуги, шукають інвесторів, розробляють установчі документи та бізнес-плани, ведуть підготовку кадрів для малих підприємств, пропонують пільгові кредити, надають в оренду приміщення.

Бізнес-консалтинг – це набуття спеціалізованого досвіду, методології, техніки поведінки, професійних навичок, які допомагають клієнту покращити фінансово-економічний стан підприємства.

Бізнес-план – це документ, який являє собою результат комплексного дослідження основних сторін діяльності підприємства; опис функціонування новоствореного чи реконструкції діючого підприємства; робочий інструмент підприємця для організації своєї роботи. Бізнес-план, на відміну від плану підприємства, відображає розвиток одного конкретного напрямку його роботи на певному ринку. Підприємство може мати декілька бізнес-планів. Ступінь деталізації обґрунтувань у бізнес-плані може бути різною. У малому бізнесі бізнес-план та план підприємства можуть збігатися і за обсягом і за змістом.

Біржа – це постійно функціонуючий організований ринок, на якому здійснюється оптова торгівля.

Боржник – це особа, яка зобов'язана вчинити на користь кредитора певну дію (ряд дій) або утримуватися від учинення певної дії (ряду дій).

Брокер – це посередник при укладанні угод, спеціалізується з певних видів товарів або послуг, діє за дорученням і за рахунок клієнтів, одержує від них винагороду.

Брокерська контора – це юридична особа, яка займається посередництвом на біржі.

Бюрократія – тип організації, для якої характерний спеціалізований розподіл праці, чітка управлінська ієрархія, правила і стандарти, показники оцінки робіт, принципи найму, що базуються на компетенції робітника.

Вертикальний поділ у менеджменті – поділ за рівнями виробничо-технологічної і управлінської ієрархії.

Виключний збут – вибір одного торгового посередника у даному регіоні, який і буде продавати продукцію виробника. Цьому посереднику, як правило, надається виключне право на реалізацію товару у даному регіоні.

Виробнича функція – види діяльності, які виробляють товари чи послуги, що постачаються організацією у зовнішнє середовище..

Виробниче підприємництво – це діяльність, яка безпосередньо пов'язана з виробництвом продукції, робіт, послуг, інформації для подальшої реалізації покупцям, споживачам.

Відкритий інвестиційний фонд – це фонд, який випускає інвестиційні сертифікати із зобов'язанням перед учасниками щодо їхнього викупу. Він створюється на невизначений строк і здійснює викуп своїх інвестиційних сертифікатів у певні строки.

Відносини соціально-трудоі – це комплекс взаємовідносин між найманими працівниками і роботодавцями (суб'єктами і органами, що їх представляють) за участі держави (органів законодавчої і виконавчої влади), які пов'язані з наймом працівників, використанням та оплатою їхньої праці, відтворенням робочої сили і спрямовані на забезпечення соціальної злагоди, високого рівня та якості життя працівників, високої ефективності роботи підприємств.

Відповідальність – зобов'язання виконувати завдання і забезпечувати їх завершення у визначені терміни з відповідним рівнем якості.

Відтворення населення – це історично та соціально-економічно обумовлений процес постійного і безперервного поновлення людських поколінь у результаті взаємодії народжуваності і смертності.

Влада – можливість діяти або здатність впливати на ситуацію чи поведінку інших людей.

Власник – це працівник, який бере участь у господарській діяльності підприємства особистою працею та власним майном (активами), а також природними ресурсами (земельною ділянкою).

Внутрішнє середовище організації – комплекс змінних параметрів, які характеризують ситуативний стан організації, формуються і контролюються керівництвом або виникають під впливом зовнішнього середовища, процесів усередині організації і вимагають відповідних активних дій керівництва.

Внутрішнє середовище підприємства – це механізм життєздатності підприємства, що забезпечує його самовиживання.

Горизонтальний поділ в менеджменті – об'єднання управлінців за спеціалізованими лініями в межах функціональних зон у ланки управління.

Господарська діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Господарські організації – юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку.

Господарювання некомерційне – це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку.

Делегування повноважень – надання керівниками своїм заступникам чи керівникам, нижчим за рангом, право самостійно вирішувати попередньо поставленні завдання або здійснювати певні дії.

Демократичний стиль управління – дія підлеглих, що ґрунтується на широкій колегіальності при формуванні рішень та організації контролю за їх виконанням.

Департаменталізація – поділ організації на окремі функціональні блоки (відділи, сектори, департаменти).

Дерево рішень – схематичне зображення складного процесу прийняття рішення з певного завдання.

Державне регулювання підприємництва – це вплив держави на діяльність суб'єктів підприємницької діяльності та ринок для забезпечення нормальних умов їхнього функціонування.

Децентралізована організація – організаційна структура, в межах якої право приймати рішення розподіляється до найнижчих управлінських ланок.

Дилер – посередник, що здійснює перепродаж товарів від свого імені і за свій рахунок.

Дилери – окремі особи або фірми, що займаються купівлею-продажем цінних паперів.

Дистриб'ютор – незалежний оптовий посередник, який торгує від свого імені, має право власності на товар.

Договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі виникнення страхового випадку виплатити страхову суму або відшкодувати завданий збиток у межах страхової суми страхувальнику чи іншій особі, визначеній страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (надати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені терміни та виконувати інші умови договору.

Дочірнє підприємство – це юридично самостійне організаційне утворення, що виступає на ринку від свого імені і за свій рахунок, підтримує тісні виробничі, комерційні або фінансові зв'язки з материнським підприємством. Має право здійснювати угоди, складати баланс, але контролюється материнським підприємством.

Економічна активність – це прагнення працездатної людини застосувати на практиці наявні у неї здібності до праці, знання та досвід за винагороду в грошовій або іншій формі.

Економічна категорія населення – група населення, об'єднана за певними якісними ознаками здатності до праці, рівня професійної підготовки, складності виконання праці, зайнятості.

Економічно активне населення – населення обох статей віком 15 – 70 років, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та послуг. До економічно активних належать особи, зайняті економічною діяльністю, яка приносить дохід (зайняті), та безробітні.

Економічно неактивне населення (поза робочою силою) – особи, які не можуть бути класифіковані як зайняті або безробітні. До складу цієї категорії населення включаються незайняті особи, які належать до таких соціальних груп:

- зневірені, тобто особи, які не мали роботи, готові приступити до неї, але впродовж останнього місяця припинили пошук роботи тому, що тривалий час не можуть її знайти і вичерпали всі можливості для працевлаштування;
- інші особи, які не моли необхідності у працевлаштуванні, а також ті, які шукають роботу, але не готові приступити до неї впродовж найближчих 2-х тижнів.
- особи, які зайняті в домашньому господарстві; вихованням дітей та доглядом за хворими;
- пенсіонери по інвалідності та на пільгових умовах;
- учні та студенти.

Експертиза – дослідження якогось питання, процесу або явища (що не піддається безпосередньому виміру) спеціалістом (експертом).

Екстенсивний збут – розміщення та реалізація товару на будь яких підприємствах посередників, які готові та здатні цим займатись.

Етика керівництва – один із видів професійної етики, що полягає в необхідності поєднувати основні професійні управлінські принципи із загальними, гуманістичними, моральними нормами.

Ефективність менеджменту організацій – загальний результат, наслідок дій, реалізованих у процесі управління функціонуванням в організації.

Ефективність управлінської праці – соціально – економічна категорія, що характеризує рівень результативності управлінського персоналу відповідно до поставленої мети організації.

Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців – це автоматизована система збирання, накопичення, захисту, обліку й надання інформації про юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Єдиноначальність – принцип побудови організації, згідно з яким підлеглий повинен приймати повноваження лише від одного начальника і бути відповідальним лише перед ним.

Загальні функції менеджменту – спеціалізовані види управлінської діяльності, що пов'язані з розподілом і кооперацією праці.

Зайняті економічною діяльністю – це особи у віці 15 – 70 років, які виконували роботу по найму на умовах повного або неповного робочого часу, працювали індивідуально (самостійно) або в окремих громадян, на власному (сімейному) підприємстві, безкоштовно працюючи члени домашнього господарства, зайняті в особистому підсобному сільському господарстві, а також тимчасово відсутні на роботі.

Закритий інвестиційний фонд – це фонд, який здійснює випуск інвестиційних сертифікатів без взяття зобов'язань про їхній викуп. Створюється на визначений строк і проводить розрахунки щодо інвестиційних сертифікатів після закінчення строку діяльності інвестиційного фонду.

Замовлення державне – це засіб державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їхньої форми власності.

Захист соціальний – це система заходів, які забезпечують соціальну захищеність переважно непрацездатного населення і соціально уразливих верств населення (соціальне страхування, пенсійне забезпечення, страховий захист від небезпек, медичне страхування). Під соціальним захистом також розуміють діяльність держави та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, підприємств, спрямовану на створення сприятливого для людини оточуючого середовища, охорону материнства та дитинства, надання допомоги сім'ї, охорону здоров'я громадян, професійну підготовку громадян, забезпечення зайнятості населення, охорону праці, регулювання заробітної плати і доходів населення, забезпечення громадян житлом, регулювання права власності держави, матеріальне обслуговування та забезпечення непрацездатних, інших громадян, які потребують соціальної підготовки. Соціальний захист є практичною діяльністю з реалізації основних напрямків соціальної політики.

Збитки – це витрати, понесені потерпілою стороною, втрата або пошкодження її майна, а також не одержані нею доходи, які вона одержала б у разі належного виконання зобов'язання або дотримання правил господарської діяльності другою стороною.

Зовнішнє середовище організації – економічні, соціальні, технологічні, політичні й етичні елементи (чинники), які перебувають поза межами організації.

Зовнішнє середовище підприємства – це структурно-просторове оточення, яке становить сукупність факторів прямого та непрямого впливу на функціонування підприємства.

Ієрархічна структура – організаційна структура, що характеризується багаторівневим управлінням і певним обсягом управління на кожному рівні.

Інвестиції іноземні – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в Україні, в результаті чого утворюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Інвестиційна компанія – це торговець цінними паперами, який, окрім провадження інших видів діяльності, може залучати кошти для здійснення спільного інвестування шляхом емісії цінних паперів та їхнього розміщення.

Інвестиційний сертифікат – цінний папір, який випускається виключно інвестиційним фондом або інвестиційною компанією і дає право його власникові на отримання доходу у вигляді дивідендів.

Інвестиційний фонд – це юридична особа, заснована у формі закритого акціонерного товариства, проводить діяльність виключно у галузі спільного інвестування.

Інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. Інвестиції поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.

Інвестиція капітальна – господарська операція, яка передбачає придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних фондів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації.

Інвестиція портфельна – це господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти фондового ринку.

Інвестиція пряма – це господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.

Інвестиція фінансова – господарська операція, яка передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на прямі та портфельні.

Інжиніринг (англ. engineering – винахідливість, знання) – це інженерно-консультаційні послуги зі спорудження об'єктів та їх експлуатації.

Інкубатор – це центр допомоги новостворюваним підприємствам, який є багатофункціональним комплексом, орієнтованим на реалізацію широкого спектру інноваційних послуг. Він може займати одну або декілька будівель.

Іноземна компанія – це фірма, капітал якої повністю належить іноземним підприємцям.

Інформація в управлінні – повідомлення, необхідні для реалізації функцій управління; форми зв'язку між керуючою та керованою системами.

Інфраструктура бізнесу – це сукупність державних, приватних та громадських інститутів (організацій, установ, об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємництва, забезпечують їхню господарську діяльність та сприяють підвищенню її ефективності.

Інфраструктура ринку праці – це сукупність об'єктів, що забезпечують функціонування ринку праці, сприяють ефективній зайнятості, регулюють відносини між роботодавцями і працівниками з приводу оплати праці, вирішення трудових конфліктів, управління міграційними процесами в країні.

Кадри – найчастіше це певна сукупність працівників даного підприємства, які мають достатньо високий рівень кваліфікації і значний стаж роботи.

Кадрова політика – це сукупність соціально-правових, організаційно-економічних і психологічних заходів держави з формування, використання і відтворення трудового (кадрового) потенціалу.

Канал товароруку – це шлях переміщення товару від виробника до покупця (споживача).

Капітал – це сума коштів, необхідна для започаткування та здійснення виробництва (діяльності). Власник капіталу, купуючи на ринку товари – робочу силу й засоби виробництва, поєднує їх у праці й після реалізації створеної продукції (наданих послуг) одержує більшу вартість, ніж була ним авансована.

Капітал людський – це сформований або розвинений у результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій та інших продуктивних якостей, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері економічної діяльності, сприяє зростанню продуктивності праці й завдяки цьому впливає на зростання доходів (заробітків) його власника.

Капітал трудовий – це реалізований на ринку праці трудовий потенціал, або частина людського капіталу, яка реалізується на ринку праці і приносить додаткову вартість.

Картель – це об'єднання підприємств, учасники якого домовляються про розміри виробництва, асортимент товарів, ринки збуту, умови продажу, ціни.

Кваліфікація – це рівень знань та навичок, необхідний для виконання робіт певної складності за відповідною професією чи спеціальністю.

Керівники – це працівники, що займають керівні посади на підприємствах та у їхніх структурних підрозділах, а також їхні заступники.

Керівництво – цілеспрямований вплив на трудові колективи й окремих працівників у процесі виробничої діяльності.

Колегіальне керівництво – організація формування управлінських рішень, контроль за їх виконанням із залученням для цього працівників апарату управління.

Комерційне підприємництво – це підприємництво, пов'язане із здійсненням процесів купівлі-продажу товарів для задоволення попиту покупців (споживачів) та отримання прибутку.

Комерційний банк – це спеціалізована фінансова установа, яка акумулює фінансові ресурси – тимчасово вільні грошові кошти фізичних і юридичних осіб, надає їх у тимчасове користування у вигляді кредитів (позик), здійснює посередництво у взаємних платежах і

розрахунках між підприємствами, установами і окремими особами з метою отримання прибутку.

Комівоязжер – це збутовий посередник, який за дорученням підприємства не тільки продає, але й доставляє товар покупцю.

Комісіонер – це посередник, який за встановлену винагороду (комісію) укладає угоди за дорученням і за рахунок комітента, але від свого імені.

Комітент – сторона договору комісії, яка дає доручення комісіонеру на здійснення за винагороду однієї або декількох угод від імені комісіонера за свій рахунок.

Комунікативний процес – обмін інформацією між індивідами або їх групами, метою якого є усвідомлення повідомлень, що містять певну інформацію.

Комунікація – обмін інформацією і змістом інформації між двома та більше людьми.

Комунікація в управлінні – спілкування з працівниками в процесі управлінської діяльності; передача інформації за рівнями ієрархії.

Конкуренти – виробники подібної продукції на ринку, організації і фізичні особи, які займаються аналогічною діяльністю.

Конкуренція – змагання підприємців, коли їхні самостійні дії обмежують можливості кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво тих товарів, яких потребує споживач.

Консигнант – це юридична або фізична особа, яка дає доручення щодо реалізації продукції зі складських приміщень консигнатора.

Консигнатор – посередник, який продає товар зі свого складу на підставі договору доручення консигнанта (консигнаційної угоди).

Консорціум – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти, якими його наділяють учасники, централізовані ресурси, виділені на фінансування відповідної програми, а також кошти, що надходять з інших джерел у порядку, визначеному його статутом. У разі досягнення мети його створення консорціум припиняє свою діяльність.

Консорціум – це тимчасове договірне об'єднання підприємств для реалізації великих цільових програм і проектів.

Контракт державний – це договір, укладений державним замовником від імені держави з суб'єктом господарювання – виконавцем державного замовлення, в якому визначаються економічні та правові зобов'язання сторін і регулюються їхні господарські відносини.

Контрольний пакет акцій – це кількість акцій (паїв, частка у статутному фонді), яка дає право холдинговій компанії здійснювати фактичний контроль над суб'єктом господарювання.

Конфлікт – зіткнення різноспрямованих тенденцій у психіці окремої людини, у взаємовідносинах двох і більше людей або їх формальних і неформальних об'єднань, зумовлене розбіжністю у поглядах, позиціях, інтересах.

Концерн – статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на сонові їхньої фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

Корпорація – це договірне об'єднання, створене на сонові поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

Корпорація – це зареєстрована у встановленому порядку юридична особа, власниками якої є акціонери, які несуть обмежену відповідальність по її боргах залежно від їхнього внеску в акції.

Кредит – позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається у тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання. Формуються певні відносини між кредитором і позичальником на підставі кредитної операції.

Кредитна лінія – це згода банку-кредитора надати кредит у майбутньому в розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовлені розміри за певний відрізок часу без проведення додаткових спеціальних переговорів.

Кредитна операція – це договір щодо надання кредиту, який супроводжується записами за банківськими рахунками, з відповідним відображенням у балансах кредитора та позичальника.

Кредитний ризик – ймовірність несплати позичальником основного боргу та відсотків, які належать сплаті за користуванням кредитом у терміни, визначені у кредитному договорі.

Кредитор – суб'єкт кредитних відносин, який надає кредити іншому суб'єкту господарської діяльності у тимчасове користування.

Кредитор – це особа, яка наділена правом вимагати від свого контрагента (боржника) виконання певної дії (ряду дій).

Ланка управління – самостійний підрозділ апарату управління, що виконує частково або повністю окрему управлінську функцію.

Ліберальний стиль управління – вплив на підлеглих, заснований на наданні їм більшої самостійності.

Лідер – особа, яка ефективно здійснює формальне і неформальне керівництво завдяки високим особистим і професійним якостям.

Ліквідність (платоспроможність) – це показник фінансового стану, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути свої борги у міру настання строку їх повернення. Вона полягає у можливості підприємства швидко розрахуватися за допомогою наявного на балансі майна (активів) за своїми зобов'язаннями (пасивами). Від рівня ліквідності активів залежить платоспроможність підприємства.

Ліцензіат – це суб'єкт господарювання, який одержав ліцензію на впровадження певного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Ліцензія – документ державного зразка, який засвідчує право суб'єкта господарювання – ліцензіата на провадження зазначеного в ньому виду господарської діяльності протягом визначеного строку за умови виконання ліцензійних умов.

Ліцензування – це видача, переоформлення та отримання ліцензій, видача дублікатів ліцензій, ведення ліцензійних справ та ліцензійних реєстрів, контроль за додержанням ліцензіатами ліцензійних умов, видача розпоряджень про усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

Логіка підприємницької діяльності – це послідовність прийняття управлінських рішень, спрямованих на одержання прибутку (наприклад, при першій спробі вийти на ринок, при підготовці та здійсненні бізнес-операцій, проведенні рекламної кампанії та ін.).

Мале підприємництво – це багаточисельний прошарок дрібних власників, які своєю масовістю значною мірою визначають соціально-економічне обличчя країни. Цей сектор формує найрозгалуженішу мережу підприємств, що працюють в основному на масового споживача товарів та послуг. Невеликі розміри малих підприємств, їхня технологічна, виробнича та управлінська політика дозволяють чутливо реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

Маркетинг – це управлінський процес, спрямований на задоволення потреб споживачів шляхом створення пропозиції товарів і послуг, які мають матеріальну і споживчу цінність.

Маркетинг як складова менеджменту – організація інформаційної взаємодії внутрішнього середовища організації із зовнішнім.

Материнське (голове) підприємство – це підприємство, що контролює інші фірми, забезпечує технологічну, територіальну цілісність та координаційну єдність підконтрольних суб'єктів господарювання.

Менеджер – це управлінець ринкової організації, який активно впроваджує ефективні ідеї господарювання, нововведення та досягнення науково-технічного прогресу, виважено враховує зміни у міжнародних відносинах, своєчасно впливає на кон'юнктуру і динаміку попиту та пропозиції, вміло перебудовує виробничо-господарську діяльність з урахуваннями вимог ринку.

Менеджмент – вид практичної діяльності, що пов'язана з прийняттям управлінських рішень на підставі одержаної інформації для досягнення цілей організації.

Менеджмент – наука управління, сукупність принципів, методів, засобів та форм управління з метою підвищення ефективної діяльності та збільшення прибутків.

Менеджмент – це діяльність, яка відповідно до цілей та завдань бізнесу розробляє плани, визначає не лише, що і коли робити, але й як і хто буде виконувати те, що намітили, формує робочі процедури по всіх стадіях управління та здійснює контроль.

Мерчандайзер – це посередник між дистриб'ютором та роздрібним торговцем, який не має права власності на товар, виступає на ринку в інтересах компанії виробника.

Мерчандайзинг – це комплекс заходів, спрямованих на активізацію реклами, посилення привернення уваги потенційних споживачів до новинок, прискорення процесу купівлі-продажу. Це відбувається шляхом організації спеціальної викладки та оформлення товарів у торговому залі роздрібного підприємства, установки Дисплеїв, розміщення фірмових рекламних матеріалів, використання методів стимулювання збуту.

Методи управління – способи здійснення впливу на колектив і виробництво.

Міжнародна фірма – це фірма, сфера виробничої та комерційної діяльності якої розповсюджується на зарубіжні країни.

Мобільність трудова – це принципова готовність особи до зміни посади, професії, місця роботи, місця проживання і способу життя в цілому.

Монопольна ціна – ціна, яка встановлюється підприємцем, що займає монопольне становище на ринку і призводить до обмеження конкуренції або порушення прав покупців.

Монопольне становище – домінуюче становище суб'єкта господарювання, яке дає йому можливість самостійно або разом з іншими суб'єктами господарювання обмежувати конкуренцію на ринку певного товару. Монопольним вважається становище суб'єкта господарювання, частка якого на ринку конкретного товару перевищує 35%.

Монопольне утворення – підприємство, об'єднання чи господарське товариство та інше утворення, що займає монопольне становище на ринку.

Мотиватори – це фактори людських відносин у бізнесі, які спроможні посилювати мотивацію.

Мотивація – процес спонукання самого себе та інших до діяльності, спрямованої для досягнення індивідуальних і загальних цілей організації.

Мотивація підприємництва – це спонукання людини до провадження підприємницької діяльності.

Найманий працівник – це працівник, який бере участь у господарській діяльності підприємства тільки особистою працею.

Нарада – одна із форм практичного залучення працівників до управління виробництвом.

Національна компанія – це фірма, капітал якої належить підприємцям своєї країни.

Недобросовісна конкуренція – це будь-які дії у конкуренції, що суперечать правилам, торговим та іншим чесним засобам у підприємницькій діяльності.

Незайняті – це особи обох статей у віці від 15 до 70 років, які протягом обстежуваного тижня були безробітними або економічно неактивними.

Неустойка (штраф, пеня) – це грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторів у разі порушення боржником зобов'язання.

Неформальна організація – спонтанно утворені групи людей, які регулярно вступають у взаємодію для досягнення поставленої мети.

Об'єкт управління – елемент (група елементів) системи управління, який змінює свою поведінку під впливом суб'єкта.

Об'єднання підприємств здійснюється, як правило, на добровільних засадах та передбачає об'єднання виробничої, комерційної або іншої діяльності.

Об'єкти підприємницької діяльності – це все те, що виступає предметом купівлі-продажу на ринку.

Облікова кількість штатних працівників – це кількість штатних працівників облікового складу на певну дату звітного періоду, звичайно, на перше чи останнє число місяця.

Одноосібне володіння (індивідуальна приватна фірма) – це фірма, яка належить одній особі. У ній можуть працювати наймані працівники.

Оперативне управління – дія на об'єкт управління з терміном виконання прийнятих рішень – один місяць.

Організаційна структура – система структурних підрозділів організації, схема їх взаємовідносин у процесі діяльності.

Офшорна компанія – це іноземне підприємство, яке зареєстроване на території з пільговою системою оподаткування.

Патент торговий – це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта господарювання займатися певними видами підприємницької діяльності впродовж встановленого строку.

Пеня – це неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Персонал – штатний склад працівників підприємства, об'єднання.

Персонал (трудові ресурси) підприємства – це сукупність постійних працівників, які мають необхідну професійну підготовку і досвід практичної роботи (діяльності).

Підприємець – людина, яка готова йти на ризик, нововведення, новаторство, зміни в організації, регулює процес створення нового; несе фінансову, моральну та соціальну відповідальність, отримує грошовий дохід та задоволення від досягнень, розвиває власну справу на засадах вкладання додаткових фінансових коштів (своїх та позичених) і залучення матеріальних цінностей.

Підприємець - людина, яка йде на ризик при створенні нової організації чи при впровадженні нової ідеї, продукту, послуги.

Підприємництво – особливий стиль поведінки та дій, який відзначається ініціативністю й інноваційністю його суб'єктів у виробництві продукції, послуг.

Підприємництво – це основний вид самостійної, систематичної ініціативної господарської діяльності, на свій ризик на постійній основі, яка здійснюється фізичними та юридичними особами (підприємцями) з метою одержання прибутку.

Підприємництво у сфері надання фінансових послуг – це діяльність, яка пов'язана з грошовим обігом, обміном вартостей, торгівлею цінними паперами з метою одержання прибутку.

Підприємницька ідея – це виявлений підприємцем загальний задум (інтерес) щодо створення нового або модифікованого товару, просування його на ринок, надання послуг. *Особливістю* є те, що ідея підприємця базується на інновації або включає раціоналізаторський момент.

Підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, а також іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГКУ (Господарським кодексом України) та іншими законами.

Підприємство з іноземними інвестиціями – підприємство, в статутному фонді якого не менш як десять відсотків становить іноземна інвестиція. Підприємство набуває статусу підприємства з іноземними інвестиціями з дня зарахування іноземних інвестицій на його баланс.

Підприємство іноземне – це унітарне або корпоративне підприємство, створене за законодавством України, що діє тільки на основі власності іноземців, або іноземних юридичних осіб, або діюче підприємство, придбане повністю у власність цих осіб.

Платник ПДВ – це особа, яка зобов'язана здійснювати утримання і внесення до бюджету податку, що сплачується покупцем, або особа, яка ввозить (пересилає) товари на митну територію України.

Повноваження – обмежене право керівника використовувати ресурси організації і скеровувати зусилля її співробітників на виконання завдань.

Податок на додану вартість (ПДВ) – це непрямий податок, який є часткою новоствореної вартості, входить до ціни реалізації товарів (робіт, послуг) і сплачується споживачем до державного бюджету на кожному етапі виробництва товарів, виконання робіт, надання послуг.

Поділ праці в організації – спеціалізація працівників на використанні вивчених видів діяльності, розмежування їхніх повноважень, прав і сфер відповідальності.

Позичальник – суб'єкт кредитних відносин, який отримав у тимчасове користування грошові кошти на умовах повернення, платності, строковості.

Попит на працю – це кількість праці, що може бути куплена при певній ціні праці та у визначений час.

Попит на працю індивідуальний – це кількість праці, що може бути куплена при певній ціні праці та у визначений час окремою фірмою.

Посередники – це організації, або окремі фізичні особи (підприємці), які допомагають виробникам реалізовувати їх товар.

Посередники – це особи (юридичні або фізичні), що представляють на ринку інтереси виробників чи споживачів.

Посилторговець – оптовик-посередник, що займається реалізацією товарів шляхом розсилання каталогів потенційним покупцям.

Послуги – це діяльність підприємств (фірм, організацій) і окремих осіб, спрямована на задоволення певних потреб індивідів, колективів і суспільства.

Послуги побутові – це діяльність, пов'язана з наданням платних послуг для задоволення особистих потреб замовника за готівкові кошти, а також з використанням інших форм розрахунків, включаючи кредитні картки.

Постачальники – це фірми або окремі особи, які здійснюють постачання машин, устаткування інших матеріальних ресурсів для задоволення технологічних або особистих потреб організації чи окремої особи, а також забезпечують підприємство необхідними трудовими та інформаційними ресурсами.

Працездатне населення – сукупність людей віком від 17 до 60 років, здатних за психофізіологічними даними до участі в трудовому процесі.

Працересурсний потенціал – це поняття, що виражає відносини між членами суспільства, спрямовані на відтворення ресурсів праці. Він характеризується чисельністю трудових ресурсів, їх статево-віковою структурою, рівнем освіти і професійно-кваліфікованої підготовки, технічним оснащенням праці, фондом робочого часу, станом здоров'я, дисципліни та іншими соціально-економічними чинниками.

Працюючі по найму – це особи, які уклали письмовий трудовий договір (контракт) з адміністрацією підприємства (установи), організації або власником підприємства за умови трудової діяльності та її оплати.

Праця – свідомо і цілеспрямована діяльність людини з перетворення предметів праці за допомогою засобів праці у життєві блага для задоволення своїх потреб. У процесі праці споживається робоча сила людини.

Представництво – структурно відокремлена частина юридичної особи. Представництво діє за межами знаходження юридичної особи від її імені. Діяльність представництва обмежуються тільки представницькими функціями (укладання угод, здавання-приймання продукції тощо).

Представництво – це територіально відокремлений підрозділ, призначений для представлення і захисту інтересів підприємства.

Принципал – це особа, від імені і на користь якої діє агент. Принципалом може бути: власник товару, який доручає агенту продати його; покупець (споживач) товару, який доручає агенту купити необхідну продукцію.

Принципи менеджменту – керівні правила, норми, стандарти, напрацьовані теорією і практикою управління, які необхідно використовувати у керівництві організацією.

Продуктивність праці – це показник її ефективності, результативності, що характеризується співвідношенням обсягу продукції, робіт чи послуг, та кількістю праці, витраченої на виробництво цього обсягу.

Проект – це задум (завдання, проблема) та необхідні засоби його реалізації з метою досягнення бажаного економічного, технічного, технологічного чи організаційного результату. Під проектом розуміють також сукупність організаційно-правових та розрахунково-фінансових документів, необхідних для здійснення визначених дій.

Проект інвестиційний – це комплекс заходів зі створення нового чи модернізації діючого виробництва товарів, або надання послуг з метою отримання доходів і досягнення соціального ефекту.

Промислово-фінансова група – об'єднання, яке створюється за рішенням Кабінету Міністрів України на певний строк із метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України, включаючи програми згідно з міжнародними договорами України, а також з іншою метою виробництва кінцевої продукції.

Пропозиція праці сукупна – це загальна кількість праці, що пропонується на ринку праці при визначеній ціні протягом певного проміжку часу.

Професія – це особливий вид трудової діяльності, здійснення якої потребує певних теоретичних знань та практичних навичок.

Процес управління – цілеспрямована діяльність в конкретних виробничих і соціальних умовах, що існують при здійсненні функцій менеджменту.

Пул – це об'єднання підприємств, що передбачає особливий порядок розподілу прибутків його учасників. Відноситься до об'єднання картельного типу. Прибутки учасників пула надходять до загального фонду, а потім розподіляються між ними у заздалегідь встановленій пропорції.

Регіон науки і технологій охоплює значну територію, межі якої збігаються з межами цілого адміністративного району.

Реєстрація державна юридичних та фізичних осіб – підприємців – це засвідчення факту створення або ліквідації юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

Резюме – це стислий опис пропонованого на ринку праці товару, тобто ваших знань, навичок і вмінь, що виділяють вас із загальної маси конкурентів.

Реінвестиція – це господарська операція, яка передбачає здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок доходу (прибутку), отриманого від інвестиційних операцій.

Реклама – це інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформулювати, або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару.

Рентабельність – це рівень ефективності господарювання, при якому отриманий прибуток порівнюється з понесеними витратами або активами, які забезпечують підприємницьку діяльність.

Ризик – рівень невизначеності у передбаченні результату.

Ризик – це 1) можливість досягнення негативних наслідків у результаті певних рішень або дій; 2) ймовірність понести збитки отримати вигоду, невпевненість в отриманні відповідного доходу; 3) дія, яка в тій чи іншій мірі загрожує суб'єкту певною втратою.

Ринок – це система товарно-грошових відносин, що виникають між покупцем і продавцем, яка включає механізм вільного ціноутворення, вільне підприємництво, що здійснюється на основі економічної самостійності, рівноправності та конкуренції суб'єктів господарювання у боротьбі за споживача.

Ринок праці – це система обміну індивідуальних здібностей до праці на фонд життєвих цінностей, необхідних для відтворення робочої сили.

Рівень безробіття (за методологією МОП) – це відношення (у відсотках) кількості безробітних до економічно активного населення (робочої сили) по відповідній групі.

Рівень економічної активності – відношення чисельності економічно активного населення до всього обстеженого населення або населення по відповідній групі.

Рівень зайнятості – це відношення чисельності зайнятого населення до всього обстежуваного населення або населення по відповідній групі.

Рівень зареєстрованого безробіття – це відношення кількості офіційно зареєстрованих безробітних до працездатного населення працездатного віку.

Рішення – вибір альтернатив.

Робітники – це категорія персоналу, яка безпосередньо зайнята у процесі створення матеріальних цінностей, виконання робіт та надання послуг. До робітників належать також двірники, прибиральниці, охоронці, кур'єри, гардеробники. Робітники поділяються на основних, тобто безпосередньо зайнятих виконанням технологічних операцій з виготовлення продукції, і допоміжних, які виконують різноманітні допоміжні або підсобні операції.

Роботодавці – це особи, які здійснюють самостійно або з одним чи кількома партнерами управління власним (сімейним) підприємством (фірмою) з використанням праці найманих працівників.

Робоче місце працівника менеджменту – відокремлена частина загального службового приміщення, обладнана необхідними засобами для виконання функціональних обов'язків, визначених для особи, яка його посідає.

Рух робочої сили – це потік працівників, які приймаються або звільняються з роботи.

Самозайняті – це особи, які здійснюють трудову діяльність на самостійній основі (без залучення найманих працівників), на свій власний кошт, володіють засобами виробництва і несуть відповідальність за вироблену продукцію (надані послуги).

Санкції господарські – це заходи впливу на правопорушника у сфері господарювання, в результаті застосування яких для нього настають несприятливі економічні або правові наслідки.

Санкції штрафні – це господарські санкції у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Свідоцтво про державну реєстрацію – документ встановленого зразка, який засвідчує факт внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію юридичної особи або фізичної особи – підприємця.

Сегментація ринку праці – це поділ робочих місць і працівників за об'єднуючими ознаками на відносно стійкі і замкнуті сектори, які обмежують мобільність робочої сили своїми кордонами.

Синдикат – це договірне об'єднання однорідних підприємств, у якому передбачається централізація збуту продукції або централізація постачання сировини для його членів.

Службовці – це працівники, що виконують суто технічну роботу і займаються діловодством, обліком, контролем, господарським та технічним обслуговуванням, зокрема: діловоди, обліковці, секретарі-друкарки, креслярі, стенографісти, касири тощо.

Соціальна відповідальність – дії організації, спрямовані на забезпечення добробуту суспільства добровільно, а не з юридичних вимог.

Спеціалісти – це працівники, що виконують спеціальні інженерно-технічні, економічні та інші роботи, зокрема: інженери, психологи, соціологи, фізіологи, техніки, нормувальники, юрисконсультанти тощо.

Спеціальність – це різновид трудової діяльності в межах даної професії, який має специфічні особливості й потребує від працівника додаткових (спеціальних) знань та навичок.

Спільне інвестування – діяльність, що здійснюється в інтересах і за рахунок засновників та учасників інвестиційного фонду шляхом випуску інвестиційних сертифікатів та проведення комерційної діяльності з цінними паперами.

Спільне підприємство – це підприємство за участі іноземного контрагента. Засновано на базі об'єднання майна різних власників, створюється з метою здійснення спільної підприємницької діяльності.

Споживачі – фізичні, або юридичні особи, які використовують продукцію організації для особистих потреб, або для потреб своєї організації.

Стиль роботи керівника – сукупність методів і прийомів, що використовує керівник в особистій управлінській діяльності.

Стратегічна сфера бізнесу – це сфера діяльності, у якій підприємство працює у даний момент або буде здійснювати свою діяльність у подальшому, враховуючи при цьому, що воно може функціонувати не тільки в одному, але й у декількох напрямках. Кожна стратегічна сфера бізнесу включає товари або послуги, їхні види, об'єднані однією загальною ознакою, наприклад, характером потреб, що задовольняються, технологією, типами споживачів, географічними районами збуту.

Страховий випадок – подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулась, і з настанням якої страховик зобов'язаний здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику.

Страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі, коли відбуваються певні події (страхові випадки), визначені договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів.

Структура управління – сукупність органів і працівників апарату управління з їх лінійними і функціональними взаємозв'язками.

Суб'єкт управління – елемент (група елементів) системи, який своїми свідомими чи неусвідомленими активними діями (поведінкою) або бездіяльністю впливає на об'єкт управління.

Суб'єкти господарювання – це учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Сукупна робоча сила – це загальна чисельність населення віком від 15 до 70 років включно (вважається, що після досягнення 71 року населення втрачає працездатність і відповідно перестає пропонувати свою робочу силу на ринку праці), яке в даний конкретний момент (тобто в момент проведення обстеження) прагне реалізувати свою

працездатність шляхом вироблення товарів та послуг і отримати за це винагороду в грошовій чи натуральній формі.

Сумісник – це працівник підприємства (власник, найманий працівник), який має місце основної роботи на іншому підприємстві.

Сумісництво – це виконання працівником, крім своєї основної, іншої регулярної оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому ж або іншому підприємстві, в установі, організації або у громадянина (підприємства, приватної особи) за наймом.

Теорія справедливості – це теорія, згідно з якою люди суб'єктивно визначають співвідношення отриманої винагороди з докладеними зусиллями, а потім порівнюють з винагородою інших працівників, що виконують аналогічну роботу.

Технологічний парк – це велика технопаркова структура, яка є науково-виробничим територіальним комплексом. Головне завдання – формування максимально сприятливого середовища для розвитку малих наукомістких фірм-клієнтів. Структурною одиницею технопарку є центр, а до складу найбільш важливих центрів відносяться: дослідницький, науково-технологічний, маркетинговий центри, інкубатор, промислова зона, центр навчання.

Технопарк – комплекс юридично і економічно самостійних, функціонально об'єднаних навколо великого центру наукових, проектно-конструкторських, технологічних, освітніх, фінансових, інформаційних та інших закладів і промислових підприємств (переважно малих і середніх) із спільним використанням земельної ділянки та інфраструктури, діяльність яких скоординована єдиним інноваційним процесом.

Технополіс – це науково-виробнича структура, створена на базі окремого міста, в економіці якого значну роль відіграють технопарки та інкубатори. Нові товари і технології, розроблені у наукових центрах, використовуються для рішення усього комплексу соціально-економічних проблем міста.

Товариство (партнерство) – це узаконене добровільне об'єднання двох або більше осіб, які виступають як співвласники фірми та здійснюють управління нею з метою одержання прибутку.

Товариство з обмеженою відповідальністю – це господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном.

Торговий маклер – посередник, який сам не бере участі в укладанні угоди, а тільки вказує на можливість її укладання.

Торговий патент – це державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності чи його структурного (відокремленого) підрозділу займатися певними видами підприємницької діяльності.

Торгово-промислова палата є недержавною неприбутковою самоврядною організацією, яка об'єднує юридичних осіб, що створені і діють відповідно до законодавства України, та громадян України, зареєстрованих як підприємці, і їхні об'єднання. Вона є юридичною особою. Може займатися підприємницькою діяльністю лише в тому обсязі, в якому це необхідно для виконання її статутних завдань. Одержаний нею прибуток не розподіляється між членами торгово-промислової палати, а спрямовується на виконання її статутних завдань.

Транснаціональна компанія – це компанія, яка зареєстрована та здійснює бізнес у декількох країнах, має зарубіжні філії і дочірні підприємства, розповсюджує акції на різних фондових біржах світу.

Трест – це об'єднання ряду підприємств, у якому вони втрачають юридичну, виробничу, комерційну самостійність та підпорядковуються єдиному управлінню.

Умови ліцензійні – це встановлений з урахуванням вимог законів вичерпний перелік організаційних, кваліфікаційних та інших спеціальних вимог, обов'язкових для виконання при впровадженні видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.

Управління – це цілеспрямована дія на об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин. Процес впливу на об'єкт управління.

Управління підприємством – це постійний і системний вплив на діяльність його структурних підрозділів для забезпечення узгодженої роботи і досягнення кінцевого позитивного результату.

Управлінське рішення – вольовий акт втручання суб'єкта управління в діяльність об'єкта управління для виходу із певної виробничо-господарської чи іншої ситуації.

Учні – це особи, що проходять професійну підготовку на підприємстві за системою бригадного та індивідуального навчання.

Фейсинг – це кількість одиниць продукції, яка звернена до споживача. У мерчандайзера існують певні правила визначення фейсингу, виходячи з установок компанії, на яку він працює.

Фермерське господарство – це форма підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства.

Фізичні особи – це *індивідуальні підприємці*, правовий стан яких регулюється відповідними законами, за якими вони наділяються правоздатністю та дієздатністю: право здійснювати юридичні акти (укладання угод), брати на себе зобов'язання, нести майнову та іншу відповідальність. Індивідуальний підприємець може бути власником капіталу, вкладеного у конкретне майно, мати право володіння, розпорядження, користування, тобто виступати як одноосібний володар та управляючий майном, яке він вкладає в організацію господарського процесу, залучаючи для цього необхідні матеріально-технічні, фінансові, трудові, інтелектуальні та інші ресурси.

Філія – це структурно відокремлена частина юридичної особи, що знаходиться поза межами розташування керівного органу юридичної особи та виконує таку ж діяльність (виробничу наукову тощо), що й юридична особа в цілому.

Фондова біржа – це організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами.

Функції менеджменту – спеціалізовані види управлінської діяльності (планування, організація, мотивація, контроль), що стосуються загального, технологічного, техніко-економічного та інших видів керівництва.

Холдинг – це акціонерна компанія, яка володіє контрольними пакетами акцій інших фірм з метою контролю і управління їх діяльністю.

Холдингова компанія – це суб'єкт господарювання, що володіє контрольним пакетом акцій дочірнього підприємства (підприємств).

Цикл менеджменту – послідовність виконання функцій менеджменту, яка здійснюється від постановки мети до контролю за її досягненням.

Штатний розпис підприємства – це внутрішній нормативний документ підприємства, в якому зазначається перелік посад, що є на даному підприємстві, чисельність працівників за кожною з них і розміри їхніх місячних посадових окладів.

Штраф – це неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.

Юридична особа – це носій майнових прав і обов'язків. Вона займається підприємницькою діяльністю; існує незалежно від осіб, які входять до її складу; несе самостійну майнову відповідальність за зобов'язанням, яке бере на себе. Майно юридичної особи відокремлюється від особистого майна її членів.

Якість продукції – сукупність властивостей продукції, що зумовлюють її придатність задовольняти певні потреби відповідно до її призначення.

Якість пропозиції праці – це здатність праці приносити додаткову вартість.

Якість робочої сили – це сукупність властивостей людини, які проявляються в процесі праці і охоплюють кваліфікацію та особисті характеристики: його фізіологічні, соціально-психологічні особливості (стан здоров'я, розумові здібності), а також здатність адаптуватися, в тому числі гнучкість, мобільність, мотиваційність, інноваційність, професійну орієнтованість і професійну придатність.

Якість трудового потенціалу – поняття відносне. Воно характеризується показниками якості працездатного населення, трудових ресурсів, сукупного робітника або робочої сили. Ці якісні характеристики можуть бути розкриті за допомогою сукупності ознак: демографічних, медико-біологічних, професійно-кваліфікаційних, соціальних, психофізичних, моральних та ін.

7.3 Рекомендована література

Основна:

1. Гой І. В. Підприємництво : навч. посіб. / І. В. Гой, Т. П. Смелянська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2013. – 368 с.
2. Економіка малого підприємства : навч. посіб. / за ред. Т. Г. Васильців. – Київ : Знання, 2013. – 446 с.
3. Карпюк Г. Основи підприємництва : навч. посіб. для здобувачів проф. (проф.-техн.) освіти / Г. Карпюк. – Київ : Компанія ВАІТЕ, 2021. – 105 с.
4. Козловський В. О. Основи підприємництва : [навч. посіб. : у 2 ч.] / В. О. Козловський ; Вінниц. нац. техн. ун-т. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – Ч. 1. – 2017. – 118 с.
5. Козловський В. О. Основи підприємництва : [навч. посіб. : у 2 ч.] / В. О. Козловський ; Вінниц. нац. техн. ун-т. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – Ч. 2. – 2017. – 115 с.
6. Основи підприємництва: підручник/ під заг. ред. Н. В. Валінкевич ; Житомир. держ. техн. ун-т. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 491 с.
7. Основи виробничого підприємництва : навч. посіб. / О. А. Підлісна, В. В. Янковий, М. П. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. В. В. Янкового. – Київ : НТУУ «КПІ», 2010. – 272 с.
8. Основи підприємницької діяльності : підручник / за редакцією д.е.н., проф. В. М. Марченко. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського. Вид-во «Політехніка», 2022. – 515 с.
9. Осовська Г. В. Менеджмент : підручник / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – Київ : Кондор, 2015. – 563 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник/ за ред. д-ра екон. наук, проф. І. М. Сотник, д-ра екон. наук, проф. Л. М. Таранюка. Суми : Університетська книга, 2018. 572 с.

Допоміжна

1. Аналіз ринкової кон'юнктури : навч. посіб. / А. В. Андрейченко, С. А. Горбаченко, Р. В. Грінченко та ін. – Одеса : ОНЕУ, 2014. – 345 с.
2. Балджи М. Д. Економіка та організація торгівлі : навч. посіб. / М. Д. Балджи, І. А. Допіра, В. О. Однолько. – Київ : Кондор, 2017. – 368 с.

3. Голошубова Н. О. Організація торгівлі : підручник / Н. О. Голошубова. – Київ : Київ. нац. торг.-економ. ун-т, 2012. – 680 с.
4. Котлер Ф. Основи маркетингу / Ф. Котлер, Г. Армстронг. – Діалектика, 2020. – 880 с.
5. Котлер Ф. Хаотика: управління та маркетинг в епоху турбулентності / Ф. Котлер, Д. А. Касліоне ; пер. з англ. під ред. Т. В. Співаковської, С. В. Співаковського. – Київ : Хімджест, ПЛАСКЕ, 2009. – 208 с.
6. Орлова К. Є. Теоретичні засади управління бізнесом / К. Є. Орлова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – № 17. С. 392–396.
7. Соціальне підприємництво : посібник для викладачів курсу / за наук. ред. к. е. н. А. О. Корнецького. – Київ : Фамільна друкарня Huss, 2019. – 160 с.
8. Щєбликіна І. О. Основи менеджменту : навч. посіб. / І. О. Щєбликіна, Д. В. Грибова. – Мелітополь : ВБ «ММД», 2015. – 479 с

7.4 Інформаційні ресурси

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 16.01.2003. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 24.04.2022).
2. Кодекс законів про працю України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 10.12.1971 р. № 322-VIII : станом на 31 грудня 2021 року. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 23.03.2022).
3. Кодекс України з процедур банкрутства [Електронний ресурс] : Кодекс України від 18.10.2018 № 2597-VIII станом на 12.01.2022 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
4. Міністерство економіки України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Charts/List>.
5. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV станом на 15.03.2022 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#t> (дата звернення: 21.04.2022).

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне¹ матеріально-технічне забезпечення
Лекція	Ноутбук, проектор, екран	Ноутбук, проектор, екран
Практичне заняття	Ноутбук, проектор, екран	Комп'ютерний клас